

Romania viticola - repere istorice ⁱ

A strabate drumul parcurs de vita de vie pe actualul teritoriu al Romaniei inseamna, de fapt, a reconstitui trecutul acestei tari incepand din cele mai vechi timpuri. Marturii referitoare la acest drum ne sunt oferite de numeroase vestigii si documente apartinand arheologiei, paleontologiei, mitologiei, epigrafiei, numismaticii, lingvisticii, etnografiei si folclorului, istoriei scrise si orale. Ele vorbesc, in primul rand, despre existenta in aceasta parte a lumii a unor conditii naturale deosebit de prielnice pentru dezvoltarea vitei de vie, iar in al doilea rand, despre marele atasament al oamenilor care au trait aici pentru aceasta planta, intrata in credintele, in obiceiurile si in intreaga lor viata.

Aparitia vitei de vie in actualul spatiu geografic al Romaniei nu poate fi plasata in timp decat cu o foarte mare aproximatie. Se admite ca pe acest teritoriu au existat forme din care au derivat specii ale genului *Vitis* inca de la inceputul erei neozoice (perioada paleogenului din terțiar).

Bizuindu-se pe elemente de ordin botanic si climatic, botanistul A. Griesbach sustine ca „*patria vitei de vie trebuie cautata in tinuturile paduroase, bogate in liane ale Pontului si ale Traciei, pana dincolo de Dunare*”.

Incepand din mileniul II î.Chr. (epoca bronzului), dupa altii chiar mai inainte, cultura vitei de vie si producerea vinurilor au devenit indeletniciri de baza ale proto-dacilor, deci ale vechilor locuitori din actualul spatiu romanesc. Savantul B. P. Harden afirma ca pe acest teritoriu „*Cultura vitei... e fara asemanare, mai veche decat plugaria*”. R. Billiard, referindu-se la vechimea culturii vitei de vie in Tracia sustine ca „*dintre toate partile Europei, Tracia a fost cea mai veche si cea mai respectata pentru vinurile sale si aceea care si-a pastrat cel mai mult prestigiul*”.

Istoricul A.D. Xenopol intareste aceasta parere, scriind: „*Patria cea mai veche a Geto-Dacilor, Tracia, era o regiune viticola, cauza pentru care era considerata ca locul de nastere a zeului vinului, Dionysos*”. Iar Nicolae Iorga afirma, cu intreaga sa autoritate stiintifica: „*Cultura vitei de vie este de asemenea traditionala la tracia iubitori de vin*”.

Relativ la cultul dionysiac, exista parerea ca el s-a nascut in Tracia, in tinutul situat la nordul si sudul Dunarii, de unde s-a propagat apoi in Grecia si Italia. La proto-dacii carpato-dunareni exista un cult asemanator, la fel de vechi, personificat de zeul Sabazios.

Primele marturii scrise despre geto-daci, desprinsi din masa triburilor trace si deveniti stapani ai teritoriilor din nordul Dunarii, ne sunt lasate de Herodot prin anul 514 î.Chr. El afirma ca „*geto-dacii constituie ramura cea mai nobila a tracilor*”, adaugand: „*getii sunt cei mai drepti si mai viteji dintre tracii*”. Exista numeroase marturii care vorbesc despre importanta pe care geto-dacii o acordau cultivarii vitei de vie si producerii vinurilor.

Referindu-se la modul in care vinul era consumat de geto-daci, Xenopol mentioneaza, preluand o informatie furnizata de Homer, ca „*barbatii si femeile beau vinul dupa moda scitica, neamestecat cu apa, slujindu-se, in loc de pahare sau cani, de cornuri mari de cerb sau de bou, care treceau din mana in mana*”. Istoricul Diodor din Sicilia (sec. I î.Chr.) relateaza despre un ospat pe care Dromihete (Dromicheites), conducatorul unei puternice uniuni de triburi geto-dacice cu centrul in Valea Argesului, l-a dat in onoarea prizonierului sau, generalul macedonean Lisimah, iherant in anul 292 î.Chr., la care oaspetii au fost serviti cu vin in cupe de aur si argint, in timp ce gazdele au baut din vase de lemn si din conuri de vite, pentru a demonstra simplitatea si sobrietatea localnicilor.

Prima mentiune scrisa despre viticultura dacica o avem de la geograful antic Strabo (66 î.Chr. - cca. 24). Ea se refera la masura adoptata de marele rege Burebista (82-44 î.Chr.), fauritorul statului dac centralizat, privind defrisarea viilor. Se banuieste ca decizia luata de Burebista, in urma sfatului marelui preot Deceneu, urmarea nu atat curmarea exceselor populatiei fata de consumul de vin, cat mai ales desfiintarea tentatiei pe care viile din Dacia o exercitau asupra populatiilor straine care veneau aici, mai cu seama din rasarit, atrase de roadele viilor.

La cucerirea Daciei de catre romani, in anul 106, cultura vitei de vie era aici bine introdusa. Sub influenta romanilor, care detineau o experienta mai avansata, tehnicile viticole si vinicole s-au dezvoltat. Importanta pe care o avea viticultura in perioada colonizarii romane a Daciei se deduce din reprezentarile purtate de doua emisiuni monetare din acea vreme. Astfel, atat medalia „*Dacia Felix*” emisa de imparatul Traian in anul 112, cat si o medalie batuta mai tarziu, in timpul imparatului Decius (240-251), cuprind reprezentarea simbolica a provinciei sub chipul unei femei care poarta in brate doi copii, unul tinand in mana un strugure, iar altul cateva spice de grau.

Dupa parasirea Daciei de catre trupele si administratia romana (anul 271, pe timpul imparatului Aurelian), a urmat o lunga perioada de timp in care pamanturile de la nordul Dunarii au fost traversate de populatiile migratoare, in drumul lor de la rasaritul spre vestul continentului. Este incontestabil ca viticultura si vinificatia au continuat sa existe pe actualul

teritoriu al Romaniei in tot lungul acestei zbuciumate perioade. Vasile Parvan vorbeste chiar despre rolul important pe care cultura vitei de vie l-a avut in acele vremuri, afirmand: *„In tot acest timp, viticultura a devenit principala ocupatie, constituind fundamentul insusi al existentei daco-romanilor in regiunile carpatice”*. Este foarte probabil ca in acea perioada a crescut si mai mult atasamentul oamenilor fata de vita de vie, fata de aceasta planta care, prin miraculoasa ei capacitate de a trai chiar si in cele mai grele conditii, a devenit un simbol de statornicie si continuitate.

Vom face un mare salt in timp, sarind peste lunga perioada a evului mediu in care viile si-au gasit pozitii temeinice pe pantele insorite ale dealurilor subcarpatice, marindu-si suprafetele, iar practicile de cultivare a vitelor si de producere a vinurilor s-au dezvoltat. Numerosi straini ajunsi pe aceste locuri nu au intarziat sa remarce si sa mentioneze marea intindere a viilor si importanta productiei de vinuri. Astfel, misionarul catolic Marcus Bandini („Codex Bandius”, 1646) scrie, referindu-se la bogatiile Moldovei, ca aceasta *„produce asa de mult vin incat la timpul culesului se vinde o vatra cu patru bani si iarna se vinde cu sase sau sapte”*. Tot el, vorbind despre lucrul viilor, adauga: *„daca cineva le cultiva odata intr-un an intreg si leaga vitele pline cu struguri, este o munca prea de ajuns, insa daca in al treilea sau al patrulea an de cultura leaga numai vita de araci, atunci capata vin foarte mult”*. Despre viile Transilvaniei isi noteaza impresiile episcopul Anton Verancsics (1504 -1575), fost secretar al regelui Ioan Zapolya: *„(...) la tot pasul se ivesc dealuri insorite acoperite cu vie. (...) Dar vinurile, fie ca le vrei tari sau slabe, aspre sau dulci, ori albe sau rosii sau rosietice, si ti le alegi potrivit cu fiecare anotimp, sunt asa de bune la gust si de soi asa de ales, incat nu mai doresti nici vinurile din Falem, din Campania si chiar comparandu-le intre ele iti plac cu mult mai mult acestea”*.

In decursul timpului, viticultura din tarile romane si-a accentuat trasaturile particulare, diferite pe podgorii, potrivit unei traditii transmise de-a lungul generatiilor. S-au conturat astfel sortimentele, constituite din soiuri bine adaptate conditiilor locale, s-au impamantenit practici de cultura diferite pe regiuni, mai cu seama sub aspectul formelor de conducere a butucilor si a taierilor, s-au accentuat insusirile specifice ale vinurilor. In sortimentul vechii podgorii a Dragasanilor intrau, de exemplu, soiurile Cramposie, Braghina si Gordan, care se culegeau impreuna, dand un vin care se bucura de mare cautare (in legatura cu participarea soiurilor in constituirea acestui vin se spunea: *„Cramposia da taria, Braghina aduce spuma, iar Gordanul umple butea”*). In Dealu Mare se cultivau soiurile pentru vinuri albe Basicata, Gordan, Braghina si Tamaioasa romaneasca, la care se adaugau soiurile pentru vinuri rosii Negru moale si Negru vartos.

Viticultura a fost scoasa din matca sa milenara la sfarsitul secolului trecut de invazia filoxerei si de aparitia unor boli pana atunci necunoscute, in primul rand a manei vitei de vie. In Vechiul Regat filoxera a fost semnalata oficial in anul 1884 la Chitorani - Prahova, in podgoria Dealu Mare, dupa ce fusese identificata cu cativa ani mai inainte, in 1880, la Arad.

In anii urmasori atacul filoxerei s-a propagat cu mare rapiditate, capatand proportiile unui dezastru national. In perioada refacerii viilor de la sfarsitul secolului trecut, viticultorii au fost nevoiti sa deprinda tehnici noi, in primul rand alinierea vitelor, combaterea manei si fainarii vitei de vie etc. Au fost aduse din strainatate, mai ales din Franta, soiuri noi, care au patruns in podgorii intrand in competitie cu soiurile locale, vechi. Multe din soiurile straine s-au dovedit valoroase, mai cu seama sub aspectul insusirii lor de a oferi vinuri de calitate superioara. S-a produs, drept urmare, o reconsiderare a sortimentelor ca proces de durata, in realizarea caruia a intervenit in mod hotarator cuvantul cercetarii.

Primul razboi mondial a dat o noua lovitura viticulturii romanesti, abia iesita din confruntarea sa cu flagelul filoxeric. Ea s-a regasit si s-a refacut in mare masura in perioada interbelica, dar a intrat apoi in marile incercari provocate de un regim care i-a separat pe viticultori de viile lor. In mod miraculos, oamenii au ramas insa fideli vitei de vie, chiar si in situatia in care se puteau intalni cu ea nu in viile proprii, ci in marile plantatii ale intreprinderilor de stat si cooperativelor agricole de productie. In dragostea lor pentru aceasta planta, ei si-au adus-o aproape de casa, plantand-o simbolic in curti si ridicand-o in bolti umbroase.

Viticultura s-a dezvoltat totusi in aceasta perioada: s-au infiintat plantatii cu soiuri valoroase, au fost promovate tehnici de cultura noi bazate pe mecanizare, au fost construite capacitati moderne de vinificare, depozitare si conditionare a vinurilor, s-a inregistrat un salt al calitatii vinurilor. Ne putem astazi gandi ca aceste rezultate puteau fi cu mult mai bune daca oamenii nu si-ar fi pierdut viile, daca nu ar fi incetat, de fapt, de a fi viticultori.

Iata insa ca dupa acel incredibil decembrie '89, lucrurile intra in albia lor normala. Viticultorul se intoarce cu emotie la vitele sale, traieste bucuria de a le culege roadele si este animat de ambitia de a face un vin bun, pe care sa-l inchine cu prietenii.

Istoria se repeta: omul se reintalneste cu planta sa de suflet, parca revenit dintr-o lunga bejenie, prinde curaj gasind-o in viata si, prin ea, se regaseste pe sine.

Viticultura romaneasca trece in prezent prin mari transformari. Viile au intrat, aproape in totalitate, in proprietatea viticultorilor. Producerea vinurilor constituie o indeletnicire care-i obliga pe podgoreni sa-si creeze mijloacele tehnice necesare realizarii lor la un nivel calitativ cat mai inalt. In acest scop le sunt acum de folos cramele si pivnitele situate in podgorii, aflate in trecut in proprietatea integrala a statului, care se dezvoltă sub forma cramelor de tip cooperatist.

Oricum, exista toate premisele ca, intr-un timp scurt, viticultura si viificatia sa se adapteze noilor conditii in care ele pot fi practicate, acum putand interveni in mai mare masura si orgoliul fiecarui producator de a obtine vinuri cat mai bune si mai mult apreciate.

ⁱ Sursa bibliografica: *Vinurile României, 1996, Mihai Macici*